

Studijní cesta SKIP do polských knihoven [1]

Autor:

- [KRCHOVÁ, Věra](#) [2], [VAŠKOVÁ, Irena](#) [3]

Číslo:

- [2019, ročník 28, číslo 2](#) [4]

Rubrika:

- [Atlas knihoven](#) [5]

Klíčová slova:

- [budovy knihoven](#) [6], [knihovnictví v zahraničí](#) [7], [Polsko](#) [8], [zájezdy](#) [9]

Ve dnech 27. až 31. května 2019 uspořádal SKIP spolu s polským [Institutem knihy](#) [10] (Instytut Książki) studijní cestu do polských knihoven, zaměřenou na praktická architektonická řešení moderních informačních institucí. Polsko vynakládá na výstavbu nových knihoven i jejich rekonstrukce značné finanční prostředky, proto byly vybrány takové knihovny, které prošly v nedávné době zásadní rekonstrukcí nebo byly pro účely informační instituce nově postaveny. Všechny budovy jsou konstrukčně řešeny již s ohledem na to, že knihovny už dávno nejsou jen místem pro uchovávání dokumentů, ale slouží jako multifunkční zařízení s řadou aktivit.

Říká se, že každá zkušenost člověka obohatí, ať už je ryze pozitivní nebo negativní. Nám se v Polsku dostalo obojího.

Hned první navštívená knihovna, kterou byla [Komunitní veřejná knihovna v Černém Boru](#) [11] (Gminna Biblioteka Publiczna w Czarnym Borze), je povedenou novostavbou z roku 2014. Získat podporu pro stavbu nové knihovny se čtrnácti tisíci svazky ve městě s pouhými dvěma tisíci obyvateli byl téměř nadlidský výkon. Podle slov starosty města se celá akce zdařila s finanční pomocí ministerstva kultury a vládního programu rozvoje.

Knihovna realizuje velké množství akcí pro své čtenáře, ať už jsou to autorská čtení nebo např. cestovatelské přednášky. Zaměřuje se i na okrajové skupiny obyvatelstva, za pomoci dobrovolníků vyučuje osm jazyků a provozuje také kavárnu. Kromě oficiálních akcí pořádá i řadu neformálních setkání s občany a příznivci knihovny.

[12]

Komunitní veřejná knihovna v Černém Boru

Druhou zajímavou knihovnou byla [Městská veřejná knihovna ve Vratislavi](#) [13] (Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu). Tato knihovna byla ve městě s necelými 640 tisíci obyvateli přestavěna z bývalé tovární haly Grafit. Jedná se o velkou knihovnu s řadou poboček a téměř 130 tisíci registrovanými čtenáři, která ročně uskuteční dva miliony výpůjček. Vedení knihovny sází na pět základních pilířů dobře fungující knihovny, jimiž jsou místo, lidé, fondy, program a budoucnost. V knihovně vládne variabilita – snadno přemístitelný nábytek a posuvné stěny umožňují vytvářet nevhodnější prostředí pro konání zajímavých aktivit, od workshopů pro lidi s handicapem až po velmi populární každoroční sportovní setkání čtenářů s knihovníky.

[14]

[15]

Městská veřejná knihovna ve Vratislavi

Ve Vratislavi jsme byli ubytováni, takže jsme se večer mohli vydat na prohlídku tohoto krásného města na řece Odře. Jde o jedno z nejstarších polských měst, jehož dějiny byly v průběhu staletí propojeny i s naší historií. Vždyť město pravděpodobně založil Přemyslovec Vratislav I. Během druhé světové války bylo město ze 70 % zničeno, dnes je krásně opraveno. Novodobým symbolem města se od roku 2001 stali malí trpaslíci z kovu, tzv. krasnoludki, na které narazíte prakticky všude.

[16]
Bratislava

[17]

Trpaslíci ve Vratislavi

Ráno jsme vyrazili do Poznaně, kde jsme tentokrát měli možnost prohlédnout si novou přístavbu historické budovy.

[Knihovna Raczyńských](#) [18] (Biblioteka Raczyńskich) v Poznani je velká knihovna se 130 tisíci svazky jen v nové budově. Srdcem a řídicím centrem knihovny je studovna, která zajišťuje veškeré služby knihovny a sleduje specifika cílových skupin uživatelů. Studovna je samozřejmě multimediální; disponuje také zařízeními pro převádění textu do mluvené podoby. Veškeré akce a kurzy, ať už to jsou přednášky, procházky po městě nebo koncerty a divadelní představení v budově knihovny, pořádá pro své uživatele zdarma.

Dětská knihovna pořádá spoustu akcí i pro předškolní věk, například vtipnou akci nazvanou Je možné knížky jíst? V knihovně probíhají také Dny české kultury, její partnerskou knihovnou je [Knihovna Jiřího Mahena v Brně](#) [19]. Knihovna Raczyńských je nejstarší veřejnou knihovnou v Polsku – 5. května 2019 oslavila 190 let své aktivní existence.

[20]

Knihovna Raczyńskich v Poznani

[Městská veřejná knihovna v Świeciu](#) [21] (Miejska biblioteka publiczna w Świeciu) je jednou z menších veřejných knihoven (obec má cca dva tisíce obyvatel, knihovna přibližně 50 tisíc svazků). Byla založena v roce 1946, v roce 2015 získala novou budovu. V knihovně mohou čtenáři využívat vysoko ceněný [online katalog SOWA](#) [22]. Knihovna pořádá nejrůznější akce, například diskuze čtenářského klubu, autorská setkání, knihovnické lekce, funguje zde historický klub, tvůrčí dílny, akce pro handicapované spoluobčany, dále probíhají nejrůznější kurzy, včetně velmi žádaného kurzu věnovaného financím. Příjemným zpestřením je pěkná letní čítárna. Nesmírně oblíbená (co do počtu zúčastněných) je akce Knihovníci na kolech, které se společně účastní knihovníci a čtenáři. Z uskutečněných akcí mohou knihovníci i čtenáři umístit krátká videa na YouTube.

[23]

[24]

Městská veřejná knihovna v Świeciu

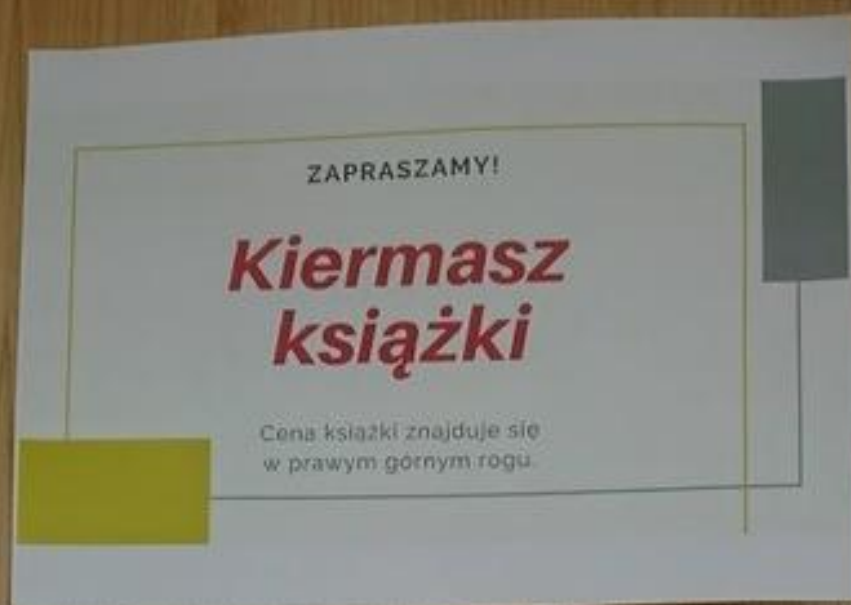
Další den jsme se přesunuli až k moři. Byli jsme ubytováni v přímořském městě Gdaňsk, takže nikdo z nás nevynechal příjemnou podvečerní procházku pečlivě opraveným historickým centrem města, které se nachází téměř deset kilometrů od moře.

Další den ráno jsme navštívili knihovnu v letovisku Sopoty s příznačným názvem [Sopotéka](#) [25] (Sopoteka). Provázela nás její ředitelka, mladá začínající polská spisovatelka Anna Plichta. Knihovna funguje v prvním patře nové moderní budovy (byla postavena v roce 2016), která slouží jako nádraží, obchodní i kulturní centrum. Interiér knihovny je úsporný, ale nápaditý, pro individuální studium nebo poslech hudby jsou tu umístěny třeba odhlučněné plážové koše, které mají navozovat dojem krásných sopotských pláží. Celý fond je umístěn ve volném výběru. Pro své uživatele pořádají řadu akcí od besed s autory přes různé dílny a výstavy až po oblíbené promítání filmů s popcornem a lehátky. Prostory pro tyto pořady se dají variabilně upravovat, rozšiřovat i zmenšovat pomocí závěsů. Každé úterý probíhá v knihovně konverzace v angličtině zdarma, ve čtvrtek následuje konverzace v polštině pro cizince. Lekce pořádá osobně paní ředitelka, vždyť je také vystudovaná angličtinářka. Uživatelé disponují tzv. metropolitní kartou, která jim umožňuje využívat všechny služby nejen v Sopotéce, ale i v knihovnách v Gdaňsku a Gdyni. S kartou je spojena řada slev na nejrůznější akce. O takové kartě si můžeme s naší pražskou Lítačkou zatím jenom nechat zdát.

[26]

Sopotéka

Naše další zastávka byla [Kulturní stanice Rumia](#) [30] (Stacja kultura Rumia), což je hlavní budova Městské veřejné knihovny Floriana Ceynowa v Rumii (Miejska biblioteka publiczna im. Floriana Ceynowa w Rumi). Ta je pojmenována po kašubském jazykovědci a spisovateli, který se významně podílel na zachování jazyka a sepsání života a historie Kašubů. Jedná se o novou komunitní knihovnu, přestavěnou v roce 2014 z bývalé budovy na místním autobusovém nádraží. Citlivé zpracování celé stavby provedl architekt Jan Sykora z Gdaňsku a za opravdu obdivuhodný výsledek obdržel několik cen. Variabilní prostor umožňuje řadu aktivit, z přednáškového sálu lze rychlou úpravou vytvořit zázemí pro nejrůznější kurzy od výtvarných po cvičení, probíhá tu promítání a poslech audioknih, mají zde dokonce i komiksovou dílnu. Knihovna využívá dobrovolníky; jeden z nich (Ital) nás knihovnou provázel a vysvětloval, že zde vede jazykové kurzy.

[31]

[32]

Kulturní stanice Rumia

Zajímavé pro nás bylo zjištění, že většina menších veřejných knihoven je v Polsku nazývána stanicemi nebo galeriemi kultury a tomuto názvu dělají opravdu čest!

Přespali jsme ve starobylém městě Toruni, ležícím na řece Visle, rodišti Mikuláše Koperníka, a brzy ráno jsme se vydali na cestu do Varšavy.

Naší první zastávkou ve Varšavě byla [Veřejná knihovna hlavního města Varšavy](#) [33] (Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy), hlavní knihovna Mazovského vojvodství. Je to jedna z největších polských knihoven, která byla v roce 2014 podstatně rozšířena o novou přístavbu ke staré památkové části budovy. Velkorysá přestavba umožnila sloučení fondů ze čtyř různých varšavských budov do jedné. Knihovnu v hale zdobí téměř nejvyšší zelená osázená stěna v Polsku, centrální hala má skleněnou střechu, po stranách v jednotlivých patrech jsou galerie s knihovními fondy, studijními místy a další prostory pro pořádání akcí. Hudební sál má vyhlášenou akustiku, konferenční sál lze rozdělit na tři menší. Knihovna byla oceněna jako nejlepší budova roku 2015, ale knihovníci k ní mají řadu výhrad, stavba s nimi nebyla konzultována. Uživatelé studovny se například kvůli sice nádherné, leč nekryté skleněné střeše musejí ukrývat před pražícím sluncem; knihovníci sedí pod barevně velmi pěkně vyladěnými slunečníky, tato místa jim však rozhodně nikdo nezávidí. Podle polských knihovníků bude vše postupně řešeno, aby budova byla nejen krásná, ale splňovala požadavky na co nejlepší praktické využití. Knihovní fondy byly po druhé světové válce vybudovány znovu, při Varšavském povstání byl nacisty v budově založen požár a stávající velmi cenné a historické fondy byly z 80 % zničeny. Zachráněná část nejcennějších fondů přečkala u knihovnic doma, část byla zazděna ve sklepích. Knihovna po válce získala právo povinného výtisku, v rámci digitalizace vznikla [Mazovská digitální knihovna](#) [34], která převádí do digitální podoby všechny dokumenty spojené s Varšavou. Většinu služeb poskytuje knihovna bezplatně. Vzhledem k tomu, že největší procento uživatelů tvoří středoškolská studenty, prodlužuje knihovna před maturitami výpůjční dobu dlouho do noci.

[35]

Veřejná knihovna hlavního města Varšavy

Druhou knihovnou, kterou jsme navštívili ve Varšavě, byla [Univerzitní knihovna ve Varšavě](#) [38] (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie), jedna z největších a nejvýznamnějších polských knihoven. Jedná se o knihovnu s dlouholetou tradicí; v roce 2018 oslavila dvousté výročí od svého založení. Kromě knižního fondu schraňuje tato knihovna i unikátní sbírky maleb, kreseb, grafik a rukopisů. Vzhledem k provázanosti polských a ruských dějin především v 19. století vlastní dnes univerzitní knihovna řadu vzácných sbírek také v ruském jazyce. Nové budově požehnal 15. prosince 1999 papež Jan Pavel II., v roce 2001 zde pronesl projev i tehdejší prezident USA George W. Bush. Knihovna disponuje více než třemi miliony svazků; v hlavní budově je jich umístěno přibližně půl milionu. Tento rozsáhlý knihovní fond ji staví do čela polských vědeckých knihoven. Knihovna slouží především studentům vysokých škol, kteří zde mohou studovat denně od 8 do 22 hodin; během zkouškového období je otevřeno již od pěti hodin ráno. Otevřena je samozřejmě i pro ostatní uživatele z řad vědeckých pracovníků, středoškoláků, ale i starších občanů a například účastníků Univerzity třetího věku. Fond v knihovně je řazen podle Třídění Kongresové knihovny, které však není v Polsku příliš populární. Knihovna se proto chystá přejít na přehlednější a jednodušší způsob stavění fondu. Také v této knihovně mají její uživatelé možnost využívat řadu služeb od nahrávání textů pro nevidomé studenty přes skenování dokumentů a sdílení zdrojů se všemi fakultami až po účast na řadě doplňkových a kulturních akcí.

Knihovna disponuje úžasnou střešní zahradou s vodními prvky a prosklenými průhledy do studovny; jedná se opět o architektonicky nesmírně velkorysou stavbu. O to větší je škoda, že ani tato stavba nebyla předem konzultována s knihovníky. Čtenáři se tísní v tmavých zákoutích mezi kovovými regály po stranách obrovské vstupní haly ozdobené čtyřmi sochami významných polských osobností v nadživotní velikosti.

[39]

[41]

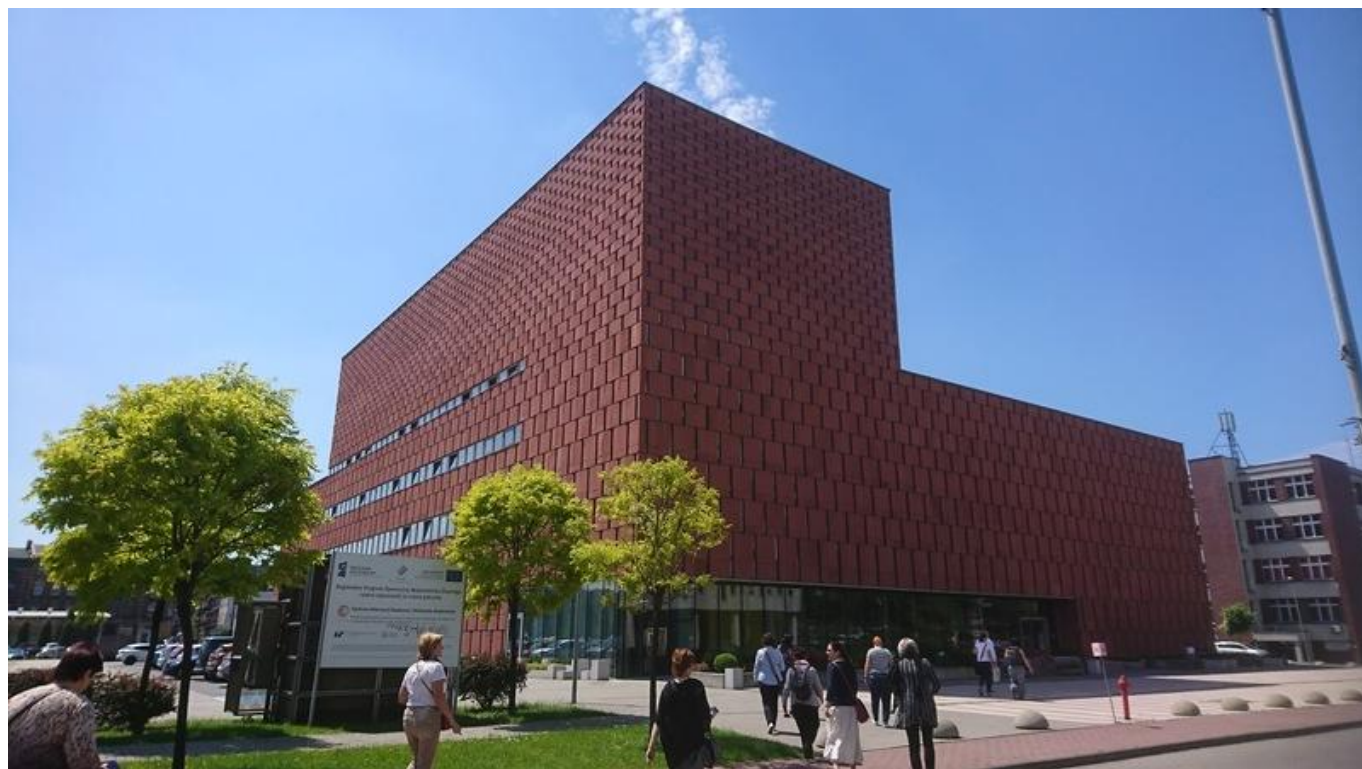
Univerzitní knihovna ve Varšavě

Poslední noc jsme strávili ve Varšavě a večer využili nejen k ochutnávání polských specialit, ale především k procházce po obnoveném historickém centru města, které bylo za války zcela zničeno.

Zajímavostí je, že při rekonstrukci historického jádra byly použity obrazy italského malíře Bernarda Belotta, které byly natolik precizní, že mohly posloužit jako vzor pro následnou obnovu jednotlivých budov.

Poslední den jsme se na cestě zpět do České republiky ještě zastavili v Katovicích a navštívili zde moderní univerzitní knihovnu. CINIBA – [Středisko vědeckých informací a akademická knihovna](#) [42] (Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka Katowice) – je nová společná knihovna Slezské a Ekonomické univerzity v Katovicích. Projekt nové knihovny byl od počátku konzultován s knihovníky a na celé stavbě je to vidět – je nejenom krásná a moderní, ale také funkční a účelně zařízená podle potřeb jejích uživatelů. Budova byla dokončena v roce 2011. Knihovna se neomezuje jenom na studenty, může ji navštěvovat kdokoliv po dovršení 18. roku věku. Nejnovější fond (cca 300 tisíc svazků) je čtenářům zpřístupněn ve volném výběru, dalšího půl milionu ukrývají skladiště, vybavená samozřejmě posuvnými regály. I tato knihovna poskytuje kopírování a skenování i z placených zdrojů zdarma; čtenáři se však zavazují, že získané dokumenty nebudou dále šířit. Dnes je již 80 % výpůjček realizováno samoobslužně přes RFID, knihovník zde má na vyžádání roli poradce a garanta práce se zdroji. Výpůjční doba se pružně přizpůsobuje potřebám studentů, během zkouškového období je otevřena od 8 hodin ráno do 23 hodin večer. Je možné si pronajmout kabiny pro samostudium (jedna z nich je uzpůsobena pro slepce, jsou v ní k dispozici audioknihy a texty psané Braillovým písmem).

V knihovně je registrováno 35 tisíc uživatelů, ročně eviduje přes 800 tisíc výpůjček. Náš průvodce knihovnou, příjemný a zapálený knihovník s českými kořeny, se nám pochlubil, že knihovna prakticky žádné knihy nevyhazuje, nepotřebné publikace nabízí za symbolickou cenu svým čtenářům nebo je předává katolické charitě.

[43]

[44]

[45]

CINIBA

Celkově lze navštívené polské knihovny hodnotit jako moderní instituce, zaměřené v maximální míře na rozsáhlé a rozmanité služby svým uživatelům, s využitím všech moderních prostředků, které dnes běžně používané informační a komunikační technologie umožňují. Nové budovy i přestavby, které jsme si měli možnost prohlédnout, splňují představy o moderním pojetí kulturního vzdělávacího zařízení, i když je jasné vidět, že tam, kde bylo jejich vybavení a budoucí využití projednáno s knihovníky, je výsledek pro jejich uživatele mnohem přínosnější.

Autorkami fotografií jsou Irena Vašková a Věra Krchová z Knihovny Ministerstva vnitra ČR.

URL zdroje: <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-2/studijni-cesta-skip-do-polskych-knihoven>

Odkazy

- [1] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-2/studijni-cesta-skip-do-polskych-knihoven>
- [2] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/krchova-vera>
- [3] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/vaskova-irena>
- [4] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2019-rocnik-28-cislo-2>
- [5] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/rubriky/atlas-knihoven>
- [6] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/budovy-knihoven>
- [7] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/knihovnictvi-v-zahranici>
- [8] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/polsko>
- [9] <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/zajezdy>
- [10] <https://instytutksiazki.pl/>
- [11] <http://ck.czarny-bor.pl/>
- [12] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova1.jpg>
- [13] <https://www.biblioteka.wroc.pl/>
- [14] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova2.jpg>
- [15] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova3.jpg>

- [16] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova11.jpg>
- [17] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova5.jpg>
- [18] <http://www.bracz.edu.pl/>
- [19] <https://www.kjm.cz/>
- [20] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova12.jpg>
- [21] <http://www.bibliotekaswiecie.pl/portal/>
- [22] <https://www.swiecie-mbp.sowwwa.pl/>
- [23] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova13.jpg>
- [24] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova14.jpg>
- [25] <http://mbp.sopot.pl/>
- [26] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova16.jpg>
- [27] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova17.jpg>
- [28] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova18.jpg>
- [29] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova19.jpg>
- [30] <http://www.bibliotekarumia.pl/>
- [31] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova20.jpg>
- [32] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova21.jpg>
- [33] <https://www.koszykowa.pl/>
- [34] <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra>
- [35] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova22.jpg>
- [36] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova23.jpg>
- [37] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova24.jpg>
- [38] <https://www.buw.uw.edu.pl/>
- [39] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova27.jpg>
- [40] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova25.jpg>
- [41] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova26.jpg>
- [42] <https://www.ciniba.edu.pl/>
- [43] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova28.jpg>
- [44] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova29.jpg>
- [45] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/603/vaskova30.jpg>